

І. М. Новак,
д. е. н., професор, професор кафедри менеджменту,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1146-6861>
М. О. Гоменюк,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7285-7746>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.6.68

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНІЗАЦІЯХ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ: ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ

I. Novak,
Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Management, Uman National University of Horticulture
M. Gomeniuk,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management, Uman National University of Horticulture

FORMATION OF A SECURITY-ORIENTED MANAGEMENT SYSTEM IN AGRI-FOOD SECTOR ORGANIZATIONS: RISK IDENTIFICATION AND ASSESSMENT

У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти формування системи безпекоорієнтованого управління в аграрних підприємствах в умовах перманентної економічної нестабільності та посилення ризиків господарської діяльності. Обґрунтовано актуальність впровадження безпекоорієнтованого підходу до управління, що передбачає інтеграцію інструментів управління економічною безпекою, ризиками та стратегічним розвитком підприємств. Проаналізовано еволюцію підходів до забезпечення економічної безпеки підприємств та визначено основні складові системи економічної безпеки організацій агропродовольчого сектору, серед яких фінансова, кадрова, інтелектуальна, технологічна, інформаційна, правова та ринкова складові.

Визначено основні внутрішні та зовнішні ризики, що впливають на діяльність аграрних і переробних організацій, зокрема економічні, природно-кліматичні, технологічні та політичні фактори. Розкрито механізм формування системи безпекоорієнтованого управління, який передбачає поетапну реалізацію процесів ідентифікації, оцінювання та моніторингу ризиків, а також розроблення управлінських рішень щодо мінімізації їх негативного впливу.

Доведено, що ефективне функціонування системи безпекоорієнтованого управління сприяє підвищенню економічної стійкості підприємств, забезпеченню їх конкурентоспроможності та створенню умов для сталого розвитку. Обґрунтовано доцільність використання індикативного аналізу та системного підходу для оцінювання рівня економічної безпеки підприємств агропродовольчого сектору.

The article examines the theoretical and practical aspects of forming a security-oriented management system in organizations of the agri-food sector under conditions of increasing economic instability and the growing impact of risks on business activities. The relevance of implementing a security-oriented approach to management is substantiated, which involves the integration of economic security management tools, risk management, and strategic development of enterprises.

The evolution of approaches to ensuring the economic security of enterprises is analyzed, and the key components of the economic security system of agri-food sector organizations are identified. These include financial, personnel, intellectual, technological, informational, legal, and market components. The effective interaction of these elements contributes to maintaining the stability of enterprise operations and strengthening their competitive positions in the market environment.

The main internal and external risks affecting the activities of agricultural and processing organizations are identified, including economic, technological, environmental, and political factors. Particular attention is paid to the identification of threats related to market volatility, climate variability, and the transformation of supply chains in the agri-food sector. The mechanism for forming a security-oriented management system is revealed, which involves the consistent implementation of processes for risk identification, assessment, and monitoring, as well as the development of managerial decisions aimed at minimizing their negative impact.

It is proved that the effective functioning of a security-oriented management system contributes to increasing the economic resilience of enterprises, ensuring their competitiveness, and creating favorable conditions for sustainable development in the agri-food sector. The feasibility of applying an indicator-based analysis and a systemic approach to assessing the level of economic security of enterprises is substantiated, which allows timely detection of potential threats and the development of preventive management measures. The proposed approach can serve as a methodological basis for improving risk management practices and strengthening the economic security of agri-food organizations in a dynamic external environment.

Ключові слова: безпекоорієнтоване управління, економічна безпека, управління організацією, аграрні організації, переробні організації, сталий розвиток, стійкість до загроз, конкурентоспроможність.

Key words: Security-oriented management, economic security, organizational management, agricultural enterprises, processing enterprises, sustainable development, threat resilience, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні умови функціонування організацій агропродовольчого сектору характеризуються високим рівнем невизначеності, нестабільністю зовнішнього середовища та зростанням кількості економічних, виробничих, екологічних і соціальних ризиків. Глобалізаційні процеси, посилення конкуренції на аграрних ринках, кліматичні зміни, коливання цін на сировину та енергоресурси, логістичні обмеження, а також військово-політичні загрози формують нові виклики для стабільного функціонування агропродовольчих організацій. У таких умовах забезпечення економічної безпеки та підвищення стійкості суб'єктів господарювання до різноманітних загроз набуває особливої актуальності.

Ефективне функціонування організацій агропродовольчого сектору залежить від здатності системи управління своєчасно ідентифікувати ризики, оцінювати їх вплив на результати діяльності та формувати відповідні управлінські механізми реагування. Саме тому дедалі більшого значення набуває впровадження безпекоорієнтованого підходу до управління, який передбачає інтеграцію інструментів управління ризиками, економічною безпекою та стратегічним розвитком організацій.

Попри значну увагу науковців до проблем економічної безпеки підприємств та управління ризиками, питання формування цілісної системи безпекоорієнтованого управління саме в організаціях агропродовольчого сектору потребує подальшого наукового обґрунтування. Особливо актуальним є визначення підходів до ідентифікації та оцінювання ризиків діяльності аграрних і переробних організацій з урахуванням специфіки

їх виробничо-господарської діяльності, сезонності виробництва, залежності від природно-кліматичних факторів та кон'юнктури агропродовольчих ринків.

Таким чином, необхідність формування ефективної системи безпекоорієнтованого управління в організаціях агропродовольчого сектору, спрямованої на своєчасну ідентифікацію та оцінювання ризиків, підвищення рівня економічної безпеки, забезпечення стійкості до загроз та зміцнення конкурентоспроможності, зумовлює актуальність дослідження та визначає його наукове і практичне значення. Розв'язання зазначених проблем сприятиме підвищенню ефективності управління агропродовольчими організаціями, забезпеченню їх сталого розвитку та зміцненню продовольчої безпеки держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження методології створення систем економічної безпеки в підприємствах проводяться вже тривалий час, проте наукові напрацювання, присвячені саме безпекоорієнтованому управлінню, залишаються обмеженими. Значний внесок у її вивчення зробили вітчизняні науковці, зокрема Є. Овчаренко [3], І. Хома [6], Г. Козаченко [2].

Актуальність проблеми безпекоорієнтованого управління посилюється в сучасних наукових дослідженнях, причому більшість робіт присвячена питанням управління економічною безпекою та ризиками підприємств. Так, В. І. Притис, Н. І. Гавловська аналізували інституційне середовище формування системи безпекоорієнтованого управління, підкреслюючи роль інтеграції діяльності державних та недержавних органів управління економікою разом із безпосередніми суб'єктами господарювання [4].

Варто підкреслити суттєвий практичний внесок у розвиток безпекоорієнтованого управління, який зробили В. Л. Волощук [1] та Франчук В. І. [5].

Їхні дослідження сприяли вдосконаленню методичних підходів та практичних механізмів реалізації безпекоорієнтованого управління в організаціях, зокрема через інтеграцію систем управління економічною безпекою та управління ризиками, а також розробку моделей, здатних підвищувати стійкість підприємств до зовнішніх і внутрішніх загроз. Завдяки цьому їхні наукові здобутки мають важливе прикладне значення для практики управління підприємствами різних секторів економіки, включно з агропродовольчим.

Разом із тим, незважаючи на наявні наукові досягнення, питання формування системи безпекоорієнтованого управління саме в організаціях агропродовольчого сектору, особливо у частині ідентифікації та оцінювання ризиків, потребує подальшого наукового опрацювання. Сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних умов, коливання ринкових цін та особливості логістичних ланцюгів підкреслюють необхідність удосконалення методичних підходів до управління ризиками та економічною безпекою у таких організаціях.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є теоретичне обґрунтування та розробка підходів до формування системи безпекоорієнтованого управління в організаціях агропродовольчого сектору, спрямованої на своєчасну ідентифікацію та оцінювання ризиків діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протягом останнього століття підходи до розуміння безпеки суттєво трансформувалися. На початкових етапах розвитку теорії управління безпекою діяльність підприємств здебільшого була спрямована на забезпечення збереження матеріальних активів та фізичної безпеки персоналу, передусім управлінського складу.

У другій половині ХХ століття, в умовах активного розвитку науково-технічного прогресу, поняття безпеки значно розширилося. Окрім фізичного захисту, важливого значення набули питання збереження інформаційних ресурсів, управління технологічними процесами та захисту інтелектуального потенціалу організації.

Наприкінці ХХ — на початку ХХІ століття безпека підприємств почала розглядатися як комплексне та системне явище, що включає фінансові, виробничі, інформаційні, кадрові, технічні та інші складові. У сучасних умовах господарювання забезпечення безпеки стає однією з ключових передумов стабільного функціонування та розвитку організацій, зокрема підприємств агропродовольчого сектору.

У цьому контексті особливого значення набуває поняття економічної безпеки, яке є багатогранною та багатфункціональною категорією. Дослідження її сутності, структури та складових доцільно здійснювати з позицій системного підходу. Використання інструментарію теорії систем дозволяє розглядати підприємство як складну соціально-економічну систему, у межах якої взаємодіють різні елементи, процеси та ресурси.

Застосування системного підходу є особливо актуальним для організацій агропродовольчого сектору, діяльність яких характеризується високим рівнем невизначеності, залежністю від природно-кліматичних умов, коливанням ринкової кон'юнктури та впливом значної кількості внутрішніх і зовнішніх ризиків. Саме тому формування системи безпекоорієнтованого управління в таких організаціях передбачає комплексну ідентифікацію та оцінювання ризиків, що можуть впливати на їхню діяльність.

Метою забезпечення економічної безпеки підприємств агропродовольчого сектору є ефективний захист їхніх життєво важливих економічних інтересів від різноманітних загроз і ризиків, що виникають у процесі господарської діяльності.

З огляду на багатокомпонентність і складність даної категорії систему економічної безпеки доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів, що включає організаційні структури, управлінські механізми, методи, інструменти та заходи, спрямовані на своєчасне виявлення, аналіз і мінімізацію ризиків. Така система забезпечує захист стратегічних інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Внутрішні ризики виникають у межах діяльності підприємства та зумовлені особливостями його організаційної структури, управлінських процесів, технологій виробництва та використання ресурсів. У більшості випадків такі ризики можуть бути прогнозованими та контрольованими, що створює можливості для їх ефективного управління.

До основних внутрішніх факторів ризику належать кадрові, технологічні та матеріально-виробничі фактори. Кадрові ризики пов'язані з рівнем професійної компетентності персоналу, ефективністю управління, можливими конфліктами або недобросовісною поведінкою працівників. Технологічні ризики можуть проявлятися у збоях виробничих процесів, порушенні технологічних циклів або неефективному використанні виробничих ресурсів. Матеріальні ризики пов'язані з пошкодженням або втратою активів підприємства.

Водночас діяльність підприємств агропродовольчого сектору значною мірою залежить і від зовнішніх ризиків, які формуються поза межами організації та не піддаються прямому контролю з боку менеджменту. До таких ризиків належать економічні, природно-кліматичні та політичні фактори. Економічні ризики пов'язані зі змінами ринкової кон'юнктури, цін на сировину та продукцію, умовами конкуренції. Природно-кліматичні ризики включають посухи, повені, інші несприятливі погодні явища, що можуть впливати на виробничі результати аграрних підприємств. Політичні ризики зумовлені змінами державної політики, нормативно-правового регулювання та зовнішньоекономічних умов.

Основа формування системи безпекоорієнтованого управління становлять такі ключові елементи, як мета, завдання, об'єкт і суб'єкт управління, а також механізми забезпечення безпеки.

До пріоритетних цілей такої системи належать забезпечення стабільності діяльності підприємства, підвищення його фінансової стійкості, ефективності функціонування та конкурентоспроможності.

Основними завданнями системи безпекоорієнтованого управління є:

- постійний моніторинг і прогнозування потенційних загроз;
- ідентифікація та оцінювання ризиків із використанням кількісних і якісних методів;
- розроблення механізмів мінімізації негативного впливу ризиків;
- забезпечення умов для сталого розвитку організації;
- удосконалення інструментів управління економічною безпекою.

Одним із найбільш важливих елементів формування системи безпекоорієнтованого управління є своєчасна ідентифікація та оцінювання ризиків. Саме достовірність і оперативність проведеної оцінки дозволяє оперативно обґрунтувати управлінські рішення.

Проблематика забезпечення безпеки підприємств широко представлена у світовій науковій літературі, насамперед з позицій дослідження ризиків та оцінювання їх можливих наслідків для діяльності організацій. У практичній площині формування економічної безпеки підприємства здійснюється через реалізацію певних стратегічних напрямів розвитку, які спрямовані на підвищення стійкості функціонування організації. У більшості випадків такі напрями пов'язані з проведенням організаційних, інноваційних та інвестиційних змін, що створюють передумови для стабільної та ефективної діяльності підприємства.

Важливе значення у формуванні системи безпекоорієнтованого управління має визначення основних складових економічної безпеки підприємства. До ключових компонентів системи економічної безпеки належать:

- фінансова складова, що охоплює діяльність фінансово-економічних служб підприємства;
- інтелектуальна складова, яка пов'язана з формуванням та використанням інтелектуального потенціалу підприємства, розвитком професійних компетенцій працівників і управлінням знаннями;
- кадрова складова, що передбачає ефективне управління персоналом, формування мотиваційних механізмів, підвищення рівня кваліфікації працівників і забезпечення кадрової стабільності;
- технологічна складова, яка характеризує рівень технологічного забезпечення виробничих процесів, ефективність використання обладнання та впровадження сучасних технологій;
- правова складова, що включає юридичний супровід діяльності підприємства, забезпечення дотримання законодавчих норм, оформлення договірних відносин, а також представництво інтересів підприємства у судових та арбітражних органах;
- інформаційна складова, яка передбачає захист інформаційних ресурсів підприємства, забезпечення конфіденційності даних, а також дотримання екологічних норм і вимог щодо безпеки працівників та майна;
- ринкова складова, що характеризує надійність взаємодії підприємства з контрагентами, партнерами та споживачами, а також ефективність маркетингової діяльності на ринку.

Суб'єктами реалізації безпекоорієнтованого управління є керівники, структурні підрозділи та спеціалізовані служби, які здійснюють діяльність, спрямовану на виявлення, попередження та мінімізацію загроз. Практична реалізація заходів щодо забезпечення економічної безпеки базується на нормативно-правовому регу-

люванні діяльності підприємств, системі мотивації персоналу, використанні економічних стимулів, адміністративних методів управління, раціональному використанні ресурсів та інших інструментах управління.

Сукупність зазначених заходів, методів і управлінських інструментів утворює цілісний механізм забезпечення економічної безпеки підприємства. У широкому розумінні механізм можна визначити як впорядковану систему взаємопов'язаних елементів, які забезпечують послідовність реалізації певних процесів і управлінських дій.

Механізм безпекоорієнтованого управління функціонує як складова загальної системи управління організацією та спрямований на розв'язання проблем і викликів, що виникають у процесі її господарської діяльності. З позицій менеджменту економічна безпека підприємства відображає такий стан системи, за якого її основні компоненти здатні підтримувати необхідні параметри функціонування в допустимих межах, що забезпечує стабільність, стійкість та ефективність розвитку організації.

Формування та впровадження механізму забезпечення економічної безпеки підприємства здійснюється послідовно, через кілька взаємопов'язаних етапів.

Перший етап передбачає розроблення концептуальних засад забезпечення економічної безпеки підприємства. На цьому етапі визначаються стратегічні напрями розвитку, формулюються цілі, принципи, функції та методи управління, а також уточнюються суб'єкти й об'єкти управління у межах системи економічної безпеки.

Другий етап пов'язаний із проведенням комплексного якісного та кількісного аналізу факторів внутрішнього й зовнішнього середовища. У межах цього етапу здійснюється ідентифікація можливих ризиків і загроз економічній безпеці підприємства, а також визначається характер і рівень їх впливу на стабільність та результативність функціонування організації.

Третій етап передбачає оцінювання значущості виявлених факторів і ризиків та дослідження їх впливу на рівень економічної безпеки підприємства. На основі аналізу внутрішніх можливостей і зовнішніх умов діяльності визначаються основні перспективи розвитку підприємства та потенційні загрози, що дає змогу оцінити рівень його економічної стійкості та безпеки.

Четвертий етап полягає у проведенні комплексного аналізу та оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. На цьому етапі формується система показників і критеріїв, які дозволяють здійснювати постійний моніторинг стану економічної безпеки, а також оцінювати результативність функціонування системи безпекоорієнтованого управління.

П'ятий етап передбачає розроблення управлінських рішень і практичних рекомендацій, а також коригування основних підходів до управління ризиками підприємства. Управління ризиками ґрунтується на визначенні принципів, цілей, функцій і методів управління, а також на чіткому визначенні об'єкта та суб'єкта управління. Усі зазначені елементи повинні бути конкретизовані таким чином, щоб забезпечувати стабільність функціонування підприємства та досягнення економічного ефекту.

До основних елементів механізму забезпечення економічної безпеки підприємства належать:

- безперервний і комплексний моніторинг стану підприємства, спрямований на своєчасне виявлення,

прогнозування та запобігання загрозам економічній безпеці;

— визначення порогових значень виробничо-економічних показників, відхилення від яких може призводити до виникнення нестабільності або конфліктних ситуацій у діяльності підприємства;

Механізм безпекоорієнтованого управління підприємством реалізує низку важливих функцій, серед яких доцільно виокремити захисну, регулятивну, превентивну, інноваційну та соціальну.

Захисна функція спрямована на протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам, що можуть виникати у процесі діяльності підприємства, а також на створення умов для їх своєчасної нейтралізації. Ефективна реалізація цієї функції передбачає наявність достатнього ресурсного потенціалу та раціональне його використання. Зокрема, важливими є ефективне використання кадрових і економічних можливостей підприємства, оптимізація управління матеріальними та фінансовими ресурсами, розвиток людського капіталу, а також формування системи захисту від негативного впливу зовнішнього середовища та зниження рівня ризиків.

Регулятивна функція пов'язана з упорядкуванням і координацією умов функціонування підприємства. У цьому контексті суттєву роль відіграє вплив факторів внутрішнього і зовнішнього середовища господарювання. Серед них важливими є рівень конкуренції на ринку, особливості цінової політики, кон'юнктура ринку, а також інші економічні параметри, що визначають умови діяльності підприємства та потребують відповідного управлінського регулювання.

Превентивна функція орієнтована на завчасне виявлення потенційних ризиків і загроз та недопущення розвитку кризових ситуацій у діяльності підприємства. Її реалізація передбачає здійснення комплексу організаційних, економічних і технологічних заходів, спрямованих на попередження можливих негативних явищ та зниження їх впливу на результати господарської діяльності.

Важливою передумовою ефективного виконання превентивної функції є належне інформаційне забезпечення системи економічної безпеки підприємства. Воно передбачає використання достовірної, повної та своєчасної інформації, яка дає змогу здійснювати якісне прогнозування ризиків, оцінювати ймовірні наслідки їх реалізації та формувати обґрунтовані управлінські рішення.

Інноваційна функція механізму економічної безпеки пов'язана з розробленням і впровадженням нових підходів до управління, сучасних технологій та ефективних управлінських рішень, спрямованих на подолання існуючих або потенційних загроз. Використання інноваційних інструментів управління сприяє підвищенню адаптивності підприємства, його конкурентоспроможності та стійкості до змін зовнішнього середовища.

Соціальна функція механізму забезпечення економічної безпеки орієнтована на підвищення рівня добробуту власників і працівників підприємства. Вона передбачає розвиток партнерських відносин у колективі, задоволення соціальних потреб персоналу, створення безпечних і комфортних умов праці, а також формування сприятливого соціально-психологічного клімату в організації.

У межах концепції забезпечення економічної безпеки підприємства важливе значення має використання

індикативного аналізу, який виступає одним із ефективних методів економічних досліджень.

Збирання та опрацювання інформації щодо кількісних параметрів індикаторів економічної безпеки дозволяє виявити найбільш вразливі напрями діяльності підприємства, оцінити потенційні наслідки реалізації загроз і ризиків, а також сформувані обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на зміцнення економічної стійкості організації.

Система контрольованих параметрів діяльності підприємства включає спеціальні показники економічної безпеки розвитку підприємства. Аналіз їх динаміки протягом певного періоду дозволяє здійснювати діагностику стану підприємства та визначати його як нормальний, передкризовий або кризовий.

Для визначення перспектив подальшого розвитку підприємства доцільно використовувати методи прогнозування ймовірності банкрутства. Результати оцінювання рівня економічної безпеки мають важливе практичне значення, оскільки дозволяють не лише охарактеризувати поточний стан функціонування підприємства, але й окреслити ключові напрями управлінського впливу та сформувати відповідні рішення у сфері планування, організації й мотивації господарської діяльності.

У випадку виявлення перших проявів кризових явищ активізуються превентивні інструменти управління, спрямовані на своєчасну нейтралізацію потенційних загроз і недопущення поглиблення кризових процесів. Застосування таких механізмів дає можливість стабілізувати діяльність підприємства та забезпечити збереження його економічної стійкості.

Проведений аналіз і узагальнення наукових підходів до проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств свідчать, що цей процес має розглядатися як безперервна та системна управлінська діяльність. Його основою виступає постійний моніторинг індикаторів економічної безпеки, що дозволяє отримувати об'єктивну інформацію про стан підприємства та своєчасно застосовувати відповідні механізми управління ризиками.

Рівень економічної безпеки підприємства значною мірою впливає на вибір управлінських інструментів і способів реагування на можливі загрози. У цьому зв'язку важливого значення набуває ефективна організація планування діяльності структурних підрозділів, відповідальних за забезпечення безпеки підприємства.

Система планування роботи служби безпеки повинна характеризуватися гнучкістю та враховувати особливості функціонування підприємства, поточні економічні умови, а також специфіку регіонального середовища. Зокрема, заходи, спрямовані на забезпечення кадрової безпеки, можуть включати проведення профілактичної роботи з персоналом, підвищення рівня професійної підготовки працівників служби безпеки, формування кадрового резерву, ефективну адаптацію нових співробітників і зменшення плинності кадрів.

Важливим напрямом діяльності також є профілактичні заходи щодо мінімізації ризиків, які можуть включати:

- контроль проведення інвентаризацій;
- контроль документообігу;
- планові та позапланові перевірки під час приймання товарно-матеріальних цінностей;
- організацію контролю за переміщенням товарів або ресурсів підвищеного ризику.

Тактичні методи забезпечення безпеки передбачають реалізацію комплексу заходів, розроблених на основі аналізу результатів інвентаризації та оцінювання можливих втрат.

Окреме значення має розроблення внутрішніх інструкцій і регламентів, які визначають порядок виконання ключових бізнес-процесів підприємства та забезпечують їх правове регулювання. Це стосується процесів збереження матеріальних цінностей, організації внутрішнього режиму безпеки, управління виробничими та логістичними процесами, а також інших операцій, що можуть бути пов'язані з ризиками господарської діяльності.

Результативність функціонування підприємства значною мірою визначається оперативністю та адекватністю його реагування на появу потенційних загроз і ризиків. У сучасному динамічному економічному середовищі важливим чинником підвищення ефективності підприємницької діяльності виступає формування цілісної системи забезпечення економічної безпеки. Така система повинна ґрунтуватися на засадах безпекоорієнтованого управління, своєчасного виявлення ризиків, їх комплексного аналізу та обґрунтованого оцінювання, що створює передумови для прийняття ефективних управлінських рішень і забезпечення стабільного розвитку підприємства.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Сучасне середовище функціонування агропродовольчих підприємств характеризується значним рівнем невизначеності, впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників, а також зростанням кількості ризиків, що можуть негативно впливати на їх економічну стабільність. За таких умов особливої актуальності набуває формування ефективної системи безпекоорієнтованого управління, яка забезпечує своєчасне виявлення, оцінювання та мінімізацію потенційних загроз.

У ході дослідження обґрунтовано, що систему економічної безпеки підприємства доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних складових, серед яких важливе місце посідають фінансова, кадрова, інтелектуальна, технологічна, інформаційна, правова та ринкова компоненти. Їх узгоджена взаємодія створює передумови для стабільного функціонування підприємства, збереження його конкурентних позицій на ринку та досягнення стратегічних цілей розвитку.

Встановлено, що безпекоорієнтоване управління реалізується через послідовність взаємопов'язаних етапів. Воно передбачає формування концептуальних засад управління безпекою, проведення комплексного аналізу внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності підприємства, ідентифікацію та оцінювання ризиків, визначення системи індикаторів економічної безпеки, а також розроблення управлінських рішень, спрямованих на попередження та нейтралізацію потенційних загроз. Важливим елементом цього процесу є система моніторингу показників економічної безпеки, яка дозволяє своєчасно здійснювати діагностику стану підприємства та виявляти можливі кризові тенденції.

Застосування індикативного аналізу, системи постійного моніторингу економічних показників та комплексу превентивних заходів сприяє підвищенню адаптив-

ності підприємств до змін зовнішнього середовища та створює передумови для забезпечення їх довгострокового і стійкого розвитку.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі доцільно зосередити на вдосконаленні методичних підходів до ідентифікації та оцінювання ризиків у діяльності підприємств агропродовольчого сектору, розробленні інструментів прогнозування кризових ситуацій, а також формуванні інтегрованих моделей безпекоорієнтованого управління.

Література:

1. Волощук Л. О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Одеса, 2016. 520 с.
2. Козаченко Г. В., Адаменко Т. М. Економічна безпека підприємства: аналіз наявних визначень. Науковий вісник ПУЕТ. Серія: Економічні науки. 2016. № 1 (1). С. 69—79.
3. Овчаренко Є. І. Сучасна економічна безпекологія: основні онтологічні протиріччя та напрями їх вирішення. Бізнес Інформ. 2016. № 11 (466). С. 8—14.
4. Притис В. І., Гавловська Н. І., Рудніченко Є. М. Інституціональне середовище формування системи безпекоорієнтованого управління промисловими підприємствами в умовах глобалізаційних змін. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2018. № 6 (1). С. 230—232.
5. Франчук В. І. Основи економічної безпеки: навч. посіб. Львів: ЛДУ ВС, 2008. 203 с.
6. Хома І. Б. Формування та використання систем діагностики економічної захищеності промислового підприємства: монографія. Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2012. 504 с.

References:

1. Voloshchuk, L.O. (2016), "Theoretical and methodological foundations of security-oriented management of innovative development of an industrial enterprise", Doctor of Economics dissertation, 08.00.04, Odessa, Ukraine.
2. Kozachenko, G.V. and Adamenko, T.M. (2016), "Economic security of the enterprise: analysis of existing definitions", *Naukovyi visnyk PUET. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 1 (1), pp. 69—79.
3. Ovcharenko, Ye.I. (2016), "Modern economic security science: main ontological contradictions and ways to resolve them", *Business Inform*, vol. 11 (466), pp. 8—14.
4. Prytys, V.I., Havlovskaya, N.I. and Rudnichenko, Ye.M. (2018), "Institutional environment of forming a system of security-oriented management of industrial enterprises under globalization", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 6 (1), pp. 230—232.
5. Franchuk, V.I. (2008), *Osnovy ekonomichnoyi bezpeky [Fundamentals of economic security]*, LDU VS, Lviv, Ukraine.
6. Khoma, I.B. (2012), *Formuvannia ta vykorystannia system diahnostryky ekonomichnoyi zahyshchenosti promyslovoho pidpriemstva [Formation and use of diagnostic systems of economic security of an industrial enterprise]*, Lviv Polytechnic Publishing House, Lviv, Ukraine.

Отримано редакцією журналу / Received: 09. 03.26

Процеженовано / Revised: 13. 03.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.03.26